

A KIS-ÉS KÖZÉP VÁLLALKOZÁSOKRA VONATKOZÓ ADÓZÁSI SZABÁLYOK VÁLTOZÁSAI A VONATKOZÓ JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET TÜKRÉBEN¹

Bevezető gondolatok

Az elmúlt egy-két évtizedben hazai-, és európai vonatkozásban is markáns gazdasági átalakulásnak lehettünk szemtanúi. Az ezredfordulót követően a mikro-, kis-, és középvállalkozások gazdasági jelentősége felértékelődött és az ország gazdaságának egyik mozgatórugójává léptek elő.

A kis- és közepes méretű vállalkozások (a továbbiakban: kkv) különösen fontos szerepet töltenek be a GDP-termelésben, a foglalkoztatásban és az innovációban, így a gazdasági versenyképesség erősítése elképzelhetetlen nagy számú, stabil háttérrel rendelkező, növekedés-orientált és innovatív kkv nélkül. A vállalkozásoknak ugyanakkor számos teherrel is szembe kell nézniük, így az általuk közvetve vagy pedig közvetlenül fizetendő adóval, valamint a társadalombiztosítási járulékokkal is. Ezen adók ugyanakkor elengedhetetlenül szükségesek a társadalom és a jóléti rendszer fenntartásához és működtetéséhez, teljesítésük mértékét oly módon kell kialakítani, hogy ne vonják el a gazdaságban termelt jövedelmek nagy hányadát. Ehhez egy olyan adórendszer kialakítása szükséges, amely képes eleget tenni makrogazdasági szinten jelentkező követelményeknek és képes a magyar gazdaságpolitikát egy fenntartható egyensúlyi pályára segíteni.

A magyar adórendszer 2010 előtti működésének árnyékában a tartós és dinamikus gazdasági növekedés elmaradt, annak ellenére is, hogy – a kis-és középvállalkozásokra nézve – az adórendszerbe számos speciális adókedvezményt építettek be.

A korábbi évek tapasztalatai alapján – a napjainkban is tapasztalható nehézségek alapján – a vállalkozások, különösen a mikro-, kis és középvállalkozások jövedelemadóztatása, nem ritkán komoly kihívást jelent, hiszen oly módon kell végrehajtani, hogy ne rójanak aránytalanul nagy terhet egy olyan szektor képviselőire, akik a jövedelemtermeléshez a legnagyobb mértékben hozzájárulnak, mégis a közteherviselésből arányos módon részesüljenek.

További nehézséget okozhat, hogy a fejlett országokban a gazdasági szerkezet folyamatosan átalakul, ami szintén megnehezíti az optimális adórendszer kialakítását. 2010 közepén az új politika és gazdaságpolitika felvázolta az adóreform tíz legfontosabb célját, így többek között a kkv-k terheinek csökkentését, valamint a munkavállalást és munkahe-

¹ A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

lyteremtést fékező ösztönzőket a munkaerő-piaci szereplők körében. Az adózás körében a vállalkozói személyi jövedelemadó, az átalányadózás és a társasági adó mellett több új adónem bevezetésére is sor került, így a kisvállalati adó (KIVA) és kisadózó vállalkozások tételes adója (KATA), továbbá a 2003-ban bevezetett egyszerűsített vállalkozói adó (EVA) megreformálására is sor került.

Tanulmányomban elsősorban ez utóbbi – jövedelmet terhelő – adónemek bemutatására helyezem a hangsúly. Ennek keretében elsődleges célom, hogy tanulmányomban az optimális adórendszer jellemzőinek meghatározását követően a kkv-k adóztatásának egyes alapkérdéseit is bemutassam.

Másodlagosan jelen tanulmány révén célom, hogy a kkv-k fogalmának és gazdasági jelentőségének meghatározását követően részletesen bemutassam és elemezzem a kkv-kat érintő jövedelemadókat érintő 2010 utáni adójogi reformokat. Ennek keretében bemutatom és részletesen elemzem az egyszerűsített vállalkozói adót érintő változásokat, valamint a 2013-ban bevezetett kisvállalati adót (KIVA) és kisadózó vállalkozások tételes adóját (KATA), különös figyelemmel a 2018. január 1. napján hatályba lépett változásokra.

I. A kkv-kat érintő adózási alapkérdések

Napjainkban a vállalkozások adóztatása nem ritkán komoly kihívást jelent az államnak, hiszen egyrészt a multinacionális vállalkozások határokon átnyúló kereskedelmi tevékenységei miatt eltérő adóelőnyökre tesznek szert, másrészt a mikro-, kis-, és középvállalkozások adóztatása is nehézségekbe ütközhet. Tanulmányomban elsősorban ez utóbbi problémakörre helyezem a hangsúlyt, figyelembe véve az optimális kis-és középvállalati adórendszer jellemzőit és a kis-és középvállalati szektor jellemzőit. A téma aktualitását és fontosságát jelzi, hogy Magyarországon az elmúlt években jelentős kis-és középvállalati szektort érintő adóreformok végrehajtására került sor.

Az egyszerűsített vállalkozói adó (EVA) 2003-as bevezetésével² a Kormány egyidejűleg csökkenteni kívánta a mikro-, és kisvállalkozások adminisztrációs és adófizetési terheit és fokozni az adómorált és – ezen keresztül növelni – a mikro- és kisvállalkozásoktól származó bevételeit. Az EVA bevezetését követően az adórendszer fejlesztése szempontjából a második fontos állomás az egyszerűsített közteherhivatali hozzájárulás (EKHO) bevezetése volt, melyet a 2005. évi CXX. törvénnyel vezettek be. Az EKHO bevezetése kedvezőbb adózási rendszert jelentett, ugyanakkor kizárólag bizonyos szakmák esetén választható, ezért az adórendszer további kibővítése a kkv szektor fejlődését is szolgálta. 2013-ban, tíz évvel az EVA bevezetését követően meghonosították hazánkban a kisadózó tételes adóját (KATA)³ és az ún. kisvállalati adót (KIVA), amely pénzforgalmon alapuló adónemként funkcionál.

² Az egyszerűsített vállalkozói adóról szóló 2002. évi XLIII. törvény

³ Kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról szóló 2012. évi CXLVII. törvény

II. Az optimális kkv adórendszer jellemzői

Az adórendszer és annak működtetése szorosan kapcsolódik az állam redisztribúciós tevékenységéhez, valamint a szociális ellátó rendszer fenntartásához. Az adórendszerekkel szemben elvárásokat is támaszthatunk, melyeket tipikusan rendező alapelvek mentén lehet megtenni.

A jó adórendszernek a lényege, hogy az állam bevételhez jusson és e bevételből feladatait el tudja látni. Az adók közvetlen ellenszolgáltatást nem generálnak, az újraelosztás eszközei, az adóbevételekre az állam legnagyobb bevételi forrásaként tekinthetünk.

A szakirodalom szerint az optimális, jó adórendszer egyik legfontosabb ismérve a hatékonyság, amely azt jelenti, hogy az állam úgy tesz szert a tervezett adóbevételekre, hogy annak módja a gazdasági szereplők, így különösen a jogi személyek kereskedelmi, üzleti tevékenységét nem korlátozza, torzítja. Gyakorlatilag az adórendszer e szemléletben akkor lesz optimális, ha a gazdasági élet szereplőit nem terheli túlzó, nehezen kalkulálható adóterhekkel és nem ösztönzi a feketegazdaság működtetését.⁴

Kiemelkedő fontossággal bír, hogy az adórendszer ne generáljon túlzott mértékű adminisztratív terheket a gazdasági életi szereplői számára, hiszen az adóbevallások elkészítése, valamint az azokkal járó adminisztratív ügykezelés is jelentős idővesztéssel, valamint költségelemekkel jár. Az adórendszer egyszerűsége és transzparenciája jó hatással van az adómorálra, hiszen feltehetőleg többen választják a vállalkozásbarát szabályozást és élnek annak előnyeivel.⁵

A vállalkozások adóztatásakor figyelemmel kell lenni a rendszer stabilitására és kiszámíthatóságára is, hiszen a hosszútávú üzleti tervek elkészítésekor az adórendszer változékonysága döntően befolyásolhatja egy-egy befektető gazdasági tevékenységét is. Ilyen gazdasági környezetben a társaságok jelentős része dönthet akként, hogy további beruházásaitól vissz lép, vagy pedig székhelyét, kereskedelmi tevékenységét más országba helyezi át, vagy hazai forrásait allokálja és átcsoportosítja külföldi leányvállalataihoz.

Az optimális adózással foglalkozó szakirodalom szerint egyenél több, de kevés számú adófajtát, és differenciált kulcsokat kell alkalmazni annak érdekében, hogy a jövedelem-elosztás arányos, igazságos legyen. Az állam a redisztribúciót elsősorban a fogyasztást és a jövedelmet terhelő adóbetételekből hajtja végre, így kiemelt fontossággal bír azon kérdéskör, hogy hazánkban miként alakul a mikro-, kis-, és középvállalkozások adóztatása, hiszen egy kedvezőtlen adórendszer kialakítása a kkv-k teljesítőképességét, likviditását és üzleti finanszírozását akadályoztathatja.

A kkv-k többsége a belső piacra, azon belül is a kereskedelemre, az idegenforgalomra, valamint a személyi szolgáltatásokra specializálódik. Exportképességük jóval szerényebb a nagyvállalatokénál. Az Európai Unióba való belépéssel a kkv-k külföldi szereplésének lehetőségei sokat javultak, de még jelentős tartalékok mutatkoznak ezen a téren. A kis- és középvállalkozásoknak a kistérségek fejlesztésében is lényeges szerep jut. Ezek a vállalkozások ugyanis gyorsabban képesek alkalmazkodni mindenféle helyi igényhez

⁴ SCHARLE Ágota – BENCZÜR Péter – KÁTAY Gábor – VÁRADI Balázs: *Hogyan növelhető az adórendszer hatékonysága?* MNB Tanulmányok. Magyar Nemzeti Bank. 2010/88. 8. p..

⁵ KREKÓ Judit – P. KISS Gábor: *Az adóoptimalizásról az optimális adóig – az első lépés. Adóelkerülés és a magyar adórendszer.* Munkaanyag. 3-5. p.

és változáshoz, így jobban ki tudják szolgálni az adott térség változó szükségleteit, mint egy globális üzletpolitikával rendelkező multinacionális cég. Helyhez kötöttek, érdekeltek a térség fejlődésében, és munkaerő felszívó képességük révén csökkenthetik a helyi munkanélküliséget.

A kkv szektor fejlődéséhez többféle okból, mindenekelőtt a foglalkoztatásban játszott kitüntetett szerepük miatt komoly nemzetgazdasági érdek fűződik. Sajnos a növekedés útjában számos súlyos akadály áll. Ide sorolhatók a vállalkozásokat érintő központi-, és helyi adó adók, munkáltatói adóterhek, a bürokratikus adminisztrációs kötelezettségek, a megfelelően képzett munkaerő hiánya és egyes területeken a kapacitások korszerűtlensége is.

III. A gazdasági társaságok adóztatása

A nemzetközi terminológia a gazdasági társaságokat érintő adókat összefoglaló néven társasági adónak (corporate tax) nevezi.⁶ E meghatározáson belül az adórendszerek több, további adónemet is használhatnak annak függvényében, hogy az adott társaság milyen típusú vagy pedig milyen tevékenységet folytat. Az általánosság szintjén a társaságok adóztatása egységes rendszerként is kezelhető.

Egy-egy gazdasági társaságnál az adó alapját rendszerint úgy kaphatjuk meg, hogy a társaság bevételeiből kivonjuk a költségeket és ez alapján határozható meg a jövedelem, amely nem lesz más, mint az adó alapja, kapcsolt vállalkozások adóalapja esetén pedig a vállalkozások által elért jövedelem tekintetében összeszámitási kötelezettség keletkezik. Ezen túlmenően azonban léteznek más elméleti síkon működő társasági adók is. Az egyik említésre méltó társasági adó az átalányadózás, melynek keretében a társaságra a teljes forgalom arányában történik az adó megállapítása. A következő szinten említésre méltó adó a cash-flow típusú adó, amelyek esetében az adott tárgyidőszak pénzbeáramlásának és pénzkirámlásának a különbsége képezi az adó tárgyát.

A fenti kategóriákon túl megkülönböztethető még a becslésen, például árbevétel-becslésen alapuló adó is. A becslésen alapul adó mellett szintén nem megszokott és gyakorlatban alkalmazott a fejadóként is funkcionáló, hazánkban 2013-ban bevezetésre kerülő kisvállalkozók tételes adója. Szokatlan megjelenését jól mutatja, hogy az OECD 2009-es kkv-k adózáásával kapcsolatos felmérésekor egyetlen tagországnál sem talált ilyen típusú adófajtára példát.⁷

A társaságok adóztatása során az adóbevételeket fő szabály szerint az határozza meg, hogy mekkora az adókulcs és az adó alapja. Az adóterhek nemzetközi összehasonlítása ugyanakkor komoly nehézségekbe ütközhet, hiszen az adókulcs könnyen mérhető voltával ellentétben az adó alapjának meghatározása a végletekig bonyolítható. A magas adókulcsok az adó alapjának meghatározására is hatással lehetnek, hiszen az (egyre) magasabb adókulcsok miatt az adó alapját a vállalkozások tudatosan elkezdik leépíteni és ezzel párhuzamosan külföldi portfóliójuk fejlesztésére koncentrálnak, elvonva ez által a hazai

⁶ Herich György (szerk.): *Nemzetközi adózás*. III. átdolg. kiad.. Budapest, Penta Unió Zrt, 2011. 487. p.

⁷ The OECD-Eurostat Entrepreneurship Indicators Programme (EIP): „Defining Entrepreneurial Activity: Definitions Supporting Frameworks for Data Collection (2008). [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=std/doc\(2008\)](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=std/doc(2008))

beruházásokat. Végső soron a túlzottan magas adókulcson a vállalkozások kivonulását is eredményezhetik.⁸

További nehézségekkel járhat, hogy az állam bizonyos esetekben adókedvezmények vagy adómentességek biztosítása révén módosítja az adórendszer működését. Az adókedvezmény egy meghatározott adónemre, időszakra és adófizetési kötelezettségre vonatkozó mérséklést jelent, az adómentesség pedig jogszabály által biztosított kivételt jelent az adófizetési kötelezettség alól. A kedvezmény vagy adóalap-kedvezmény vagy adókedvezmény, mely igen bonyolulttá képes tenni az adórendszert. Amennyiben az állam bizonyos tevékenységeket – így például kutatás-fejlesztési tevékenységet vagy megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatását – támogatja, kedvezményeket biztosít a társaságok részére, ezzel pedig tovább bonyolítja az adórendszer egységes megítélését. Az elengedett adó miatt csökken az effektív adóteher és adókulcs is.⁹

IV. A kis-és középvállalkozások fogalma

A kkv fogalom meghatározás a 2003/361/EK ajánlásban szerepel. A kkv meghatározásáról szóló ajánlás egy strukturális eszköz azon vállalatok azonosítására, amelyek a méretük miatt különös kihívásokkal szembesülnek a verseny piacon, ezért kedvezőbb bánásmódban részesülhetnek az állami támogatások tekintetében (a konkrét támogatás mellett ide értendők az adókedvezmények, adóalap csökkentő tételek, bizonyos adónemek fizetése alóli mentesülések is).

Magyarországon a gazdasági társaságok kategorizálását a 2003/361/EK ajánlásban is rögzítették szerint elsősorban az árbevétel, a létszám, valamint a felelősségi formák határozzák meg.

A kkv-k fogalmát a *kis-és középvállalkozásokról, fejlődési támogatásokról* szóló 2004. évi XXXIV. törvény határozza meg: középvállalkozásnak minősül az a vállalkozás, amely 250 fő alatti alkalmazotti létszámmal rendelkezik és az árbevétele nem haladja meg a 50 millió eurónak megfelelő forintösszeget, valamint a mérlegfőösszege nem haladja meg a 43 millió eurónak megfelelő forintösszeget.¹⁰ A törvény alapján kisvállalkozásnak minősül az a vállalkozás is, amelynek foglalkoztatotti létszáma 10 és 49 fő között van és az árbevétele nem haladja meg a 10 millió eurónak megfelelő forintösszeget.¹¹ Mikro vállalkozásnak pedig az a vállalkozás minősül, amelynek a foglalkoztatotti létszáma nem éri el a 10 főt és a nettó árbevétele nem haladja meg a 2 millió eurónak megfelelő forintösszeget.¹²

⁸ MURAKÖZY Balázs – REIZER Balázs: *A kis-és középvállalkozások működése és költségvetési kapcsolatrendszere – a magyar kis-és középvállalkozások vállalati adózása*. Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság – és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság Tudományi Intézet. 2017. <http://www.parlament.hu/documents/126660/1249496/KKV+-+MTA+KRTK+KTI+tanulm%C3%A1ny.pdf/127bb380-5169-4d0d-a943-0e9bd32cca> (Letöltés ideje: 2018. 04.25.)

⁹ Sztanó Imréné (szerk.): *Adótani alapok*. Budapest, Saldo, 2012. 18-23. p.

¹⁰ v.ö.: 2004. évi XXXIV. törvény 3.§ (1)

¹¹ v.ö.: 2004. évi XXXIV. törvény 3.§ (2)

¹² v.ö.: 2004. évi XXXIV. törvény 3.§ (3)

A besorolási küszöbértékek megegyeznek a bizottsági ajánlásban foglaltakkal. Fontos, hogy a kapcsolódó vállalkozások, és partnervállalkozások adatait a megfelelő módon össze kell számítani, és így kell meghatározni a méret besorolást.

Mindezek alapján például a nemzetközi háttérű, önmagukban kisvállalkozásnak minősülő társaságok a multinacionális cégcsoport összes tagjával történő összeszámitási kötelezettség miatt vélhetően átlépi a közép vállalkozási küszöböt. De a tisztán magyar tulajdonú anya- és leányvállalatok mutatószámai is összeszámitandóak, valamint a közös vagy szomszédos piacon működő, magánszemélyek egy bizonyos csoportjának tulajdonában álló cégek mutatószámai is összeszámitás alá eshetnek.

Elmondható, hogy annak a társaságnak, vállalkozásnak, amelynek kapcsolt vállalkozása, vagy kapcsolt vállalkozásai vannak összeszámitási kötelezettsége keletkezik. A törvény szerinti definíció összetett, minden egyes piaci szereplő esetében egyedileg vizsgálandó a méret besorolás minden évben.

V. A kkv-k gazdasági jelentősége

A kkv szektor a gazdasági innováció és növekedés egyik jelentős forrása. Figyelemmel arra, hogy a kkv-k rugalmasnak tekinthetőek, akár fejlett, akár fejlődő országról van szó, a gazdaság élet fontos szereplői. Az OECD országok mindegyikében az összes vállalkozás minimum 95, maximum 99 %-át teszik ki a kis-és közép vállalkozások. A kkv-k ezen kívül a foglalkoztatásra is jelentős hatást gyakorolnak, hiszen az OECD országok és az Európai Unió versenyszférájában a foglalkoztatottak kétharmada a kkv szektorban dolgozik.¹³

Magyarország kkv szektorhoz kapcsolódó SBA profilja az Európai Bizottság mérései alapján ugyanakkor gyenge. Az Európai Bizottság felmérései szerint az ország hat területen, így a „vállalkozói szellem”, a „második esély”, „a hatékony közigazgatás”, „a készségek és innováció” valamint a „környezet és nemzetköziesedés” az uniós szint alatt teljesít. Másrészt ugyanakkor a jelentés arra is kitér, hogy hazánk a közbeszerzés, finanszírozás és az állami támogatások területén az élen jár. Az SBA felmérések 2008-as bevezetése óta ugyanakkor minden területen előre lépett Magyarország, a különbség csupán annak mértéke.¹⁴

Hazánk SBA profiljával összhangban a kkv-k szerepe az elmúlt években jelentősen felértékelődött. A Magyar Kormány 2013-2014. évi kis-, és közép vállalkozásokra vonatkozó B11206.számú jelentése szerint 2014-ben mintegy 553 ezer vállalkozás működött hazánkban, melynek 99.8%-át a kis-és közép vállalkozások tették ki.¹⁵

A Központi Statisztikai Hivatal 2016 évi statisztikai kimutatásai szerint a kkv-k aránya 2013 óta lényegében alig változott. A kkv körön belül a mikro-, kis-, és közép vállalkozá-

¹³ V.ö.: A Központi Statisztikai Hivatal 2014. novemberi jelentése: A kis-és közép vállalkozások jellemzői. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gyorkkv12.pdf> (Letöltés ideje: 2018. 04.15.)

¹⁴ HOLIZA Péter: *A magyar KKV szektor helyzete nemzeti és nemzetközi szinten.* http://kgk.uni-obuda.hu/sites/default/files/12_HoliczaP.pdf (Letöltés ideje: 2018.05.14.) 152. V.ö.: Európai Bizottság 2015. évi SBA felmérése Magyarországról.

¹⁵ A kis- és közép vállalkozások 2013-2014. évi helyzetéről, gazdálkodási feltételrendszeréről, a vállalkozásfejlesztés érdekében meg tett intézkedésekről, valamint a kis- és közép vállalkozások részére nyújtott állami támogatások eredményeiről szóló B11206.számú jelentés <http://www.parlament.hu/irom40/11206/11206.pdf> (Letöltés ideje: 2018. 05.04.)

sok megoszlása 2016-ig hasonló képet mutatott. A mikrovállalkozások az összes működő vállalkozás 94.2 %-át alkották 2013-ban, 2016-ban pedig a 94.4%-át.¹⁶

A vállalkozások száma az ezredfordulót követően dinamikusan növekedett, 2011 óta a működő vállalkozások száma csökkent, míg a regisztrált vállalkozások száma 2011 óta stagnál. 2014-ben ugyanezen arány növekvő tendenciát mutatott, a legjelentősebb növekedés pedig a mikro vállalkozások számában mutatkozott meg. A KSH kimutatásai szerint a kkv-k jelentősége különösen a foglalkoztatás terén mutat feltűnő eredményt: 2013-ban a teljes foglalkoztatotti kör 72.8%-ának, 2014-ben pedig 72.5%-ának részét képezte, amely 2016-ban szintén meghaladta a 70%-ot. A kkv körbe tartozó, valamint a kkv körön kívül eső vállalkozások ágazati szerkezete számottevő különbséget mutat. Amíg a kkv kívül eső vállalkozások egynegyed része ipari tevékenységet végez, addig a kkv körön belül eső vállalkozásoknál ez az arány mindösszesen 7.4% volt 2016-ban. A kkv körön belül eső vállalkozások döntő többsége, közel 80%-a valamely szolgáltató, azon belül is 19%-a a kereskedelem, gépjárműjavítás, 18%-a pedig szakmai, tudományos műszaki tevékenységet folytatott. A kkv körön belül a méretkategória növekedésével a mezőgazdaság, az ipar és az építőipar 2016-ra arányosan növekedett, a kisvállalkozások 34.5%-a, a középvállalkozások több mint 40%-a tartozott ide.

A kkv-k a 2008-as pénzügyi válság miatt közel 10 %-os visszaesést szenvedtek el, a vállalkozások száma, a foglalkoztatás és a hozzáadott érték tekintetében. A szakirodalom szerint a kisvállalkozások gazdasági teljesítményt stabilizáló, kiegyensúlyozó szerepet játszhatnak, ha van erre irányuló politikai igény és akarat.¹⁷

A Magyar Kormány egyébként 2013-ban egy felmérést és egy tervezetet készített a kkv szektor fejlődését gátló tényezőkről a „*Kis-és középvállalkozások stratégiája 2014–2020*” címmel. A kkv-k növekedését akadályozó tényezők között rendre a magas adó-és társadalombiztosítási terheket, a gazdasági szabályozás kiszámíthatatlanságát és a magas adminisztrációs terheket emelték ki. A Kormány 2013-ban több, kkv szektort érintő adóreformot is végrehajtott, továbbá az adminisztratív terhek csökkentésére is megdóssal élt.

VI. A kkv szektort érintő adójogi szabályok

A 2013-ban bevezetett adójogi reformok eredményeként 2013. január 1. napjától 14 hatályos kis-és középvállalkozói szféra meghatározó adónemeit magában foglaló jogszabályt lehetett megkülönböztetni, a KIVA és a KATA bevezetésével pedig a hazai kkv-szektor érintő központi adók (a jövedelemadók: szja, társasági adó, átalányadó, EVA, KATA, KIVA, továbbá az áfa és a járulékjellegű jövedelemadók) száma már hatra bővült, amelyek hatályba lépésük óta számos alkalommal módosultak.

Az elérhető és választható jövedelemadók köréből a választást döntő módon befolyásolhatja a szervezeti forma, az elért árbevétel, az alkalmazottak száma, a fő-, és kiegészítő tevékenységek köre. Az egyéni vállalkozó a jövedelemadózás szempontjából választhatja az egyszerűsített vállalkozói adót (EVA), a kisadózó vállalkozások tételes adóját (KATA)

¹⁶ V.ö.: Központi Statisztikai Hivatal: A kis-és középvállalkozások helyzete hazánkban. 2016. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kkv16.pdf> (Letöltés ideje: 2018. 05.14.)

¹⁷ MATOLCSY György: *Egyensúly és növekedés*. Budapest, Kairosz Kiadó., 2015. 266. p.

valamint a személyi jövedelemadót. Az egyéni cég, a gazdasági társaság pedig választása szerint élhet a társasági adóval, az egyszerűsített vállalkozói adóval (EVA) valamint a kisvállalati adóval (KIVA) és a kisadózó vállalkozások tételes adójával (KATA).

A 2003-ban bevezetett adómeghatározáson alapuló EVA adórendszerbeli súlya csökkenésnek indult az utóbbi években a többször is felemelt adókulcsnak köszönhetően. Emellett bevezetésre került a pénzforgalmi jelleggel bíró KIVA is a kisvállalkozások számára, amely azonban nem hozott egyszerűsítést az adórendszerbe, és igénybe vevőinek köre igen szűk.

A jövedelemadók szempontjából az utóbbi évek legjelentősebb újdonsága az alacsony terhet jelentő KATA. E tételes adó egyszerűségével és alacsony értékhatárával a legkisebb adózók százazeit célozza meg, és alkalmas lehet a szürke- és fekete gazdaságban lévő vállalkozások bevonására az adórendszerbe. Az adó kedvezményes igénybe vehetőségének alacsony értékhatára ugyanakkor jó eséllyel ösztönzi a növekedési potenciállal bíró adózók továbblépését a normál adórendszerbe.

Az áfa kulcsának 27%-ra emelése és egyéb forgalmi jellegű adók bevezetése egyértelműen abba az irányba mutatnak, hogy az indirekt adók nagyobb szerepet kapnak az adórendszerben, a jövedelemadók csökkenésével párhuzamosan. Tekintettel arra, hogy hazánkban az általános forgalmi adó a kkv-k részére igen jelentős terhet jelentett, különös tekintettel a más európai tagállamok által rögzített áfakulcsokhoz is mérten, az EVA módosításával, a KATA és KIVA bevezetésével az ÁFA alanyi adómentességi kör is bővült. Az EVA a klasszikus jövedelemadók mellett a forgalmi adót, személyi jövedelemadót és a társasági adót is kiváltja, a KATA-s adózást követő kkv pedig 8 millió forint bevételi határig alanyi adómentességben részesülhet az áfa megfizetése alól, hasonlóan a kisadózó vállalkozások is. Említést érdemel továbbá, hogy az alanyi adómentességek köre, valamint az állam által biztosított támogatások részletes bemutatására jelen tanulmány keretei között terjedelmi okokból nem kerül sor.

A reformok eredményeként a kkv-k adóterhei csökkentek, s mindezt sikerült oly módon végrehajtani, hogy a központi költségvetés jövedelemadókból származó bevételei arányosan osztdódnak fel az EVA, KATA és KIVA adónemek között.

A járulékjellegű terhek terén nem történt a kkv-k széles körét érintő jelentős változás. A hazai kkv-k adórendszerében nagyobb jelentőséget kapott az adómeghatározáson alapuló adózás az alacsony terhet jelentő KATA bevezetésével, másrészt pedig megnőtt az indirekt adók súlya a jövedelemadók súlyának csökkenésével párhuzamosan. Ez utóbbi változás azért is kedvező a kkv-k számára, mert a bevezetett alacsonyabb társaságiadó-kulcs első-sorban őket célozza meg, míg a magasabb indirekt adók főként a végfogyasztót terhelik.

A kkv-k adózásával kapcsolatban továbbá említést érdemel, hogy a forgalmi és jövedelemadók mellett egy, az önkormányzatok finanszírozását jelentős módon meghatározó adónemmel, a helyi iparüzési adó megfizetésére is számolniuk kell. A helyi iparüzési adó a legszélesebb körben elterjedt és alkalmazott helyi adó. Adóköteles az önkormányzat illetékességi területén állandó vagy ideiglenes jelleggel végzett vállalkozási tevékenység. Az adó mértéke az állandó jellegű iparüzési tevékenység esetén az adóalap 2%-a, ideiglenes jellegű tevékenység esetén naptári naponként maximum 5000 forint.

VII. 1. Az egyszerűsített vállalkozói adóra (EVA) vonatkozó szabályozás

Az egyéni vállalkozó személyi jövedelemadójának megállapítása igen bonyolult, figyelemmel arra, hogy annak meghatározása elsődlegesen igényli az adóalap meghatározását, az osztalékalap kiszámítását és három jogcímen számított jövedelemadókat is (nyereségadó, osztalékadó és az ún. vállalkozói kivét adóját).¹⁸

Mértéke harmincmillió értékhatárig a pozitív adóalap 37%-a, gyakorlatilag ezen értékhatár ad jogosultságot arra, hogy egyéni vállalkozó eva-t válasszon.¹⁹ E határ túllépését a jogalkotó büntetni rendeli, méghozzá magasabb adóval, az értékhatárt meghaladó rész után az EVA mértéke 50%.

Az EVA-val kapcsolatban érdemes kiemelni, hogy az egyéni vállalkozó adóalany esetében az eva alapjának megállapításakor az összes bevételt csökkenteni az adóévben megszerzett olyan bevétel, amelyet a vállalkozói személyi jövedelemadó vagy az átalányadó alapjának meghatározásakor már megszerzett bevételnek kell tekinteni. A bevételt még csökkenteni a jogerős bírósági vagy hatósági határozaton alapuló kártérítés, kártalanítás vagy pedig a vállalkozói tevékenységgel összefüggésben kapott kártérítés vagy jogszabályi kötelezettség alapján visszafizetett támogatás is.²⁰ Figyelemmel arra, hogy az eva elsősorban a nagyon alacsony költséghányaddal működő egyéni vállalkozóknak ajánlott, kérdéses, hogy mi is indokolja a 2003-ban bevezetett és azóta 37%-ra felemelt adókulcs alkalmazását.

Ez az adónem elsősorban a szellemi szabadfoglalkozásúakra, alkalmazott nélküli ön-foglalkoztató kisvállalkozókra, pl. pályázatírók, tanácsadók vagy könyvelők számára kínál alternatív adózási lehetőséget. Ugyanakkor, az eva 2003-as bevezetése óta gyakorlatilag az adóalapcsökkentő tényezők köre alig bővült, szemben az adókulcs növekedésével.

VII. 2. A kisadózó vállalkozások tételes adójára (KATA) vonatkozó szabályozás

A kisvállalkozások adózásának egyszerűsítése céljából az eva bevezetését követően közel 10 évvel került elfogadásra a vállalkozások tételes adója (KATA) és a kisvállalati adó (KIVA). Lényegében mindkét adónem közvetlen jövedelemadó, ugyanakkor lényeges eltérések is mutatkoznak közöttük. A KATA-t 2013-as bevezetésekor egyéni vállalkozók, egyéni cégek, Bt-k és Kkt-k vehették igénybe és a naptári év egészében kisadózó vállalkozásnak minősülő adóalany a naptári évben elért bevételének 6 millió forintig (600 eFt adót fizet) volt adóköteles.

Nagyon fontos, hogy a KATA-s adózó belépett az áfa-körbe, tekintve, hogy az áfa nem számított bele az árbevételbe az egyéb bevételek, pénzügyi bevételek és a rendkívüli bevételek viszont igen.

A tételes adót 6 millió forint bevétel felett is meg kellett fizetni. A 6 millió forint bevételi határ átlépése – bár nem jár a kisadózó státusz elvesztésével – de vízvonal volt, mert 40 %-os adókulcs, és a 6 millió forint bevételig választható áfa alanyi adómentesség

¹⁸ Vö.: 2002. évi XLIII. törvény 5.§ (1)–(2) bek.

¹⁹ Vö.: 2002. évi XLIII. törvény 9. §. (1) bek.

²⁰ Vö.: 2002. évi XLIII. törvény 5. § (5) bek

esetén annak elvesztésével újabb teher és adminisztrációs teher – az áfa is – kapcsolódik hozzá. Az évához képest persze még 6 millió forint felett is volt benne tartalék, kedvező adózási mód volt.

A kisadózó vállalkozás a főállású kisadózóként bejelentett magánszemélyek után fejenként havi 50 ezer forint tételes adót fizetett.

A 2014-es adóév újdonsága volt, hogy a KATA-s adózó havi tételes adó fizetésére választható magasabb összeget, mindösszesen 75 ezer forintos értéket fizet. A kisadózó vállalkozás a főállásúnak nem minősülő bejelentett kisadózó után (akinek heti 36 órás munkaviszonya van) havi 25 ezer forint tételes adót fizetett fejenként. Amennyiben a kisadózó vállalkozás több kisadózó személyt jelent be, a tételes adót minden személy után külön-külön meg kellett fizetnie a hónapot követő 12-ig.

2018-tól több ponton sokkal kedvezőbbé vált a társasági adózás Magyarországon, a KATA bevételi határa a korábbi hatmillió forintról 12 millió forintra növekedett.²¹ E lépésnek köszönhetően minden olyan vállalkozó adóalany, aki minimális költségszinttel működik, rendkívül kedvező módon adózhat jövedelme után, szemben az EVA-val, ahol roppant magas adókulcs terheli az adóalanyokat.

A bevételi határ változásához kapcsolódik továbbá az is, hogy áfa esetén az alanyi adómentesség határa a korábbi hatmillió forintról nyolcmillió forintra emelkedett. A KATA adózási formát érintő legjelentősebb volumenű változás, az árbevétel módosítása volt, mégpedig főállású KATA-s vállalkozóként 12.000.000 forint bevétel esetén nettó 11.343.000 bevétel érhető el, míg félállásban végzett KATA-s tevékenység esetén a nettó bevétel összege elérheti a 11.645.000 forintot, 12 millió forint bevétel esetén, ÁFA körös KATA-s vállalkozók esetén. Ebben a konstellációban azon adóalanyok, akik KATA-s adózást választanak és alanyi adómentesek, rendkívül jól járnak.

Az alanyi adómentesség választására jogosító évi 8 millió forint felső értékhatár azt jelenti, hogy

- a) sem a tárgy naptári évet megelőző naptári év tényleges adata (bázisév),
- b) sem a tárgy naptári évben ésszerűen várhatóan, illetőleg ténylegesen elért értékesítés bevétele nem haladja meg a felső értékhatárt.

Figyelemmel az alanyi adómentesség választásának lehetőségére, a 8 millió forintos határ esetén egy adóévben havi 667 ezer Forint értékhatár-átlaggal lehet számolni. Az értékhatárt időarányosan kell számítani, továbbá az értékhatár meghatározása során minden alkalommal az általános forgalmi adó nélküli ellenértéket kell alapul venni.

Az első fontos változás a korábbi szabályozáshoz képest, hogy módosult a főállású és nem főállású kisadózó vállalkozó fogalma. A nem főállású KATA-s adózó a valamely egyéb munkahelyen megfizetett minimális járulékalap miatt már nem kell újra magasabb összegű adót megfizetnie. A nem főállású KATA-s vállalkozónak 50 ezer forint helyett 25 ezer forint KATA-t szükséges megfizetnie minden hónap 12. napjáig.²²

A 2014-ben bevezetett, munkaviszonyra vonatkozó szabályozás 2018-ban is változatlan maradt, hiszen a KATA-s adózással összefüggésben elvárt heti 36 órányi munkaviszonyt továbbra sem kötelező egy munkaadónál ledolgozni, a több munkaviszonyban ledolgozott

²¹ Vö.:2012. évi CXLVII. törvény 8.§ (6) bek.

²² Vö.:2012. évi CXLVII. törvény 8.§ (1)–(4). bek.

heti óraszámot összesíteni lehet.²³ A KATA kapcsán fontos változás volt továbbá, hogy a nappali tagozatos egyetemi hallgatók adóterhe a havi 50.000 Ft-ról 25.000 Ft-ra mérséklődött

A korábbi KATA-s szabályozásnak hátránya volt, hogy az 50 ezer forintért cserébe rendkívül alacsony volt az ellátási alap, mely a nyugdíj vonatkozásában kedvezőtlen volt. 2018-ban az ellátási alap 90.000 forintra növekszik. Bevezetésre került azon szabályozás, hogy év közben bármikor választható megoldás lesz az, hogy emelt összegű KATA-t is lehet fizetni, összesen 75 ezer forint értékben, így a járulékalap 158.400 forintra nő, amely egyben magasabb nyugdíjat és társadalombiztosítási ellátásra való jogosultságot is generál.²⁴

2018-tól azon adózó, aki társas vagy egyéni vállalkozóként fizeti legalább a minimális járulékalap utáni járulékokat, illetve másik kisadózó vállalkozásában főállású kisadózó, annak csak 25 ezer forintos KATA-t kell fizetnie. Ez összességében azt jelenti, hogy ha valaki főállású munkavállalóként másik vállalkozásként dolgozik, akkor a saját, KATA-s rendszert alkalmazó vállalkozásában 25 ezer forint adófizetési kötelezettsége keletkezik.

A 8 millió forintos vízválasztó összeghatár továbbra is vízválasztó lesz, hiszen azon adóalany, aki egy adóévben 8 millió forintos bevételt generál, alanyi adómentességet, vagyis ÁFA mentességet kérhet.

Jelentős változás a korábbiakhoz képest, hogy azon adóalanyok, akinek egyazon partner felé 1 millió forintot meghaladóan számlázott évente, akkor erről bevallást kell készítenie és az adóhatóság felé el kell juttatnia. Ezen adatszolgáltatási kötelezettség a 2018-as reformok előtt nem létezett.²⁵

VII. 3. A kisvállalati adóra (KIVA) vonatkozó szabályozás

A kisvállalati adó a KATA-val egyidejűleg 2012-ben került bevezetésre azzal a céllal, hogy a kkv-k adózási feltételeit javítsa.

A KIVA kötelezettség jövedelem típusú adónak tekinthető annyiban, hogy adózni egyrészt a kifizetett osztalék és tőkeműveletek egyenlege után kell azzal, hogy a személyi jellegű kifizetés is adóalapot képez.

A KIVA több adónemet vált ki, így a társasági adó, a szociális hozzájárulási adó és szakképzési hozzájárulás egy kötelezettséggel teljesíthető.²⁶ KIVA esetén az adó alapját a pénzügyileg realizált eredmény, a személyes közreműködés ellenértéke és a korrekció képezi. A törvény értelmében azon vállalkozások minősülhetnek kisvállalkozásnak, akik a KIVA hatálya alá történő bejelentkezéskor maximum 50 főt foglalkoztatnak, továbbá 500 millió forintot meg nem haladó bevétellel és mérlegfőösszeggel rendelkeznek.²⁷ A KIVA kiváltja a nyereséget terhelő társasági adót, valamint a 27%-os szociális hozzájárulási adót és az 1.5%-os szakképzési hozzájárulást. E vonatkozásban a KIVA adóalanyoknak összesen 14 %-os adót kell megfizetnie, a korábbi 16 %-kal szemben.

²³ Vö.:2012. évi CXLVII. törvény 2.§ 8.a). pont

²⁴ Vö.:2012. évi CXLVII. törvény 8.§ (4a) bek.

²⁵ Vö.:2012. évi CXLVII. törvény 13.§

²⁶ Vö.:2012. évi CXLVII. törvény 9.§ (1) d)

²⁷ Vö.:2012. évi CXLVII. törvény 16.§ (2) a)–d)

A KIVA egy munkahelyteremtést ösztönző adózási forma, hiszen 50 főig a közterhek növekedése nélkül bátran bővíthető a foglalkoztatottak köre, továbbá a pénzforgalmi szemléletű eredmény miatt a vállalkozás termelő, szolgáltató tevékenységéből ténylegesen elért bevételek képezik az adóalapot. Ennek köszönhetően az adózónak a ténylegesen kiszámlázott, de be nem hajtott tételek után nem kell adót fizetnie.

A KIVA adórendszer lehetőséget ad a veszteség elhatárolására is, hiszen a negatív pénzforgalmi eredmény elhatárolásával a tovább vitt veszteség később felhasználható. Az elhatárolt veszteséget az adózó 10 év alatt, egyenlő részletekben használhatja fel, a következő évek pénzforgalmi szemléletű pozitív eredmények csökkentésére. A KIVA emellett az elhatárolt veszteség felhasználásának speciális esetét is megadja, hiszen lehetőséget ad arra, hogy a későbbi évek adóalapját a beruházások értékével csökkentse.

Összegzés

Tanulmányomban elsősorban a hazai kkv szektort érintő adójogi szabályozásra – különös tekintettel a jövedelemadókra – helyeztem a hangsúlyt. A céloom az volt, hogy bemutatam és röviden elemezzem, hogy a kkv-k elterjedésével és gazdasági jelentőségüknek a felértékelődésével a hazai adórendszer mennyiben harmonizál, különös figyelmet szentelve a közelmúltban bekövetkező, jelentős adójogi szabályváltozásokra. A tanulmányban kiemelten foglalkoztam a kkv-kat terhelő jövedelemadókkal, így az EVA-val, a KATA-val és a KIVA-val. Arra a megállapításra jutottam, hogy az EVA, mint adónem gyakorlati alkalmazása az elmúlt években háttérbe szorult, köszönhetően a KIVA és KATA, mint új adónevek adta előnyöknek is. Tanulmányomban e célkitűzés mentén – figyelemmel az optimális adórendszer jellemzőire is – különösen figyelmet fordítottam a KATA és KIVA szabályrendszert érintő 2018. január 1. napjával hatályba lépő reformokra is. Meglátásom szerint a jelenlegi jogszabályi környezet a kkv-k jövedelemadó terhelésének csökkentéséhez képes hozzájárulni és a jelenlegi adópolitika – a tanulmányban is bemutatott reformok miatt is – a kkv rendszer sajátosságaival összhangban jár el.